Gemeente Amsterdam

Bezoekadres
Amstel 1
1011 PN Amsterdam

Postbus 202
1000 AE Amsterdam
Telefoon 14 020
amsterdam.nl

Retouradres: Postbus 202, 1000 AE Amsterdam

Aan de leden van de gemeenteraad van Amsterdam

Datum	17 juni 2025
Behandeld door	referendum@amsterdam.nl
Onderwerp	Advies I inzake inleidend verzoek voor het houden van een referendum over een volksinitiatief: Eerlijke kansen op sociale huurwoningen

Geachte leden van de gemeenteraad,

Op 25 mei 2025 heeft de voorzitter van de raad een inleidend verzoek ontvangen tot het houden van een referendum over een volksinitiatief, getiteld: Eerlijke kansen op sociale huurwoningen. In deze brief vindt u het advies van de Initiatief- en referendumcommissie over dit inleidende verzoek.

De Initiatief- en referendumcommissie is zich ervan bewust dat de raad op het moment van uitbrengen van dit advies de Referendumverordening Amsterdam heeft vastgesteld maar dat deze nog niet in werking is getreden. In dit advies wordt daarom uitgegaan van de op dit moment geldende regels, vastgelegd in de Referendumverordening Amsterdam 2022 (hierna: verordening).[1] Ten aanzien van het volksinitiatief bevat de nieuwe regelgeving overigens geen voor dit advies relevante wijzigingen.

Gezien de systematiek van de relevante artikelen van de verordening is er duidelijkheid over de vraag waarover referenda wel en niet mogelijk zijn. Er dient een advies van de Initiatief- en referendumcommissie te zijn, en de raad beslist over het toelaten van een inleidend verzoek. Op de vraag of het ingediende inleidende verzoek voldoet aan de regels zoals neergelegd in de verordening wordt hieronder nader ingegaan.

Volksinitiatief en referendum
Het volksinitiatief verschilt in een aantal opzichten van een 'gewoon' referendum zoals dat van 6 juni 2024 over de Hoofdgroenstructuur. Bij een referendum gaat het om een voorgenomen raads- of collegebesluit, bij een volksinitiatief om een initiatief van kiesgerechtigden om een concreet voorstel te plaatsen op de agenda van de raad. Dit voorstel kent een toelichting en kan leiden tot het heroverwegen of wijzigen van een bestaande regeling of een eerder genomen besluit.

[1] Artikel 17, eerste lid van de verordening

Advies inleidende verzoek
Op grond van de verordening moet beoordeeld worden of een inleidend verzoek aan alle geldende vormvereisten voldoet en daarmee kan worden toegelaten, oftewel ontvankelijk is.

Conclusie van het advies inzake het inleidende verzoek tot het houden van een referendum over een volksinitiatief getiteld: Eerlijke kansen op sociale huurwoningen
Het advies van de Initiatief- en referendumcommissie aan de raad luidt dat de Referendumverordening Gemeente Amsterdam 2022 geen belemmering vormt voor het toelaten van het inleidende verzoek tot het houden van een referendum over een volksinitiatief getiteld: Eerlijke kansen op sociale huurwoningen.

In paragraaf 1 van dit advies is de beoordeling van het toelaten van het inleidende verzoek door de Initiatief- en referendumcommissie nader uiteengezet.

Gevolgen van het toelaten van het inleidende verzoek
De procedure van een volksinitiatief is anders dan bij een referendum. Daarom heeft de Initiatief- en referendumcommissie in haar advies de procedure van een volksinitiatief voor u nader uitgewerkt. De Initiatief- en referendumcommissie acht het wenselijk om de behandeling van het volksinitiatief zo snel mogelijk te laten volgen op de toelating. Volgens de verordening wordt, wanneer het inleidende verzoek wordt toegelaten, het volksinitiatief binnen twee maanden op de agenda van de raad geplaatst.[2] De beste oplossing lijkt in dit geval agendering in dezelfde vergadering als die waarin over de toelating wordt beslist.

Slotwoord
Het spreekt vanzelf dat de Initiatief- en referendumcommissie te allen tijde bereid is tot nadere toelichting op het bovenstaande.

Met vriendelijke groet,

Namens de Initiatief- en referendumcommissie,

Prof. dr. Roel de Lange, voorzitter

[2] Artikel 18 van de verordening

Advies van de Initiatief- en referendumcommissie

1 Beoordeling ontvankelijkheid

Is het inleidende verzoek ontvankelijk?
Conform de verordening adviseert de Initiatief- en referendumcommissie in alle gevallen over inleidende verzoeken aangaande referenda.[3] Uitgangspunt is daarbij dat de politieke aspecten van de onderhavige kwestie bij de advisering buiten beschouwing blijven. De raad beslist op basis van het advies van de Initiatief- en referendumcommissie en met inachtneming van artikel 2 van de verordening over het toelaten van het inleidende verzoek.[4]

Toetsing toelating inleidend verzoek
De verordening stelt aan het toelaten van een inleidend verzoek drie voorwaarden namelijk er moet sprake zijn van een initiatief van kiesgerechtigden, het intiatief moet betrekking hebben op een aangelegenheid die onder de bevoegdheid van de raad valt en het onderwerp moet referendabel zijn.[5]

De verordening bepaalt dat de Initiatief- en referendumcommissie adviseert over de vraag of een referendumverzoek voldoet aan de voorwaarden bedoeld in artikel 2 van de verordening. Dat artikel is ruim, het maakt een referendum mogelijk over 'aangelegenheden die onder de bevoegdheid van de raad vallen'.

Het onderhavige inleidende verzoek betreft een volksintiatief dat betrekking heeft op de woonruimteverdeling in Amsterdam. De woonruimteverdeling wordt geregeld in de Huisvestings-verordening Amsterdam 2024. Het vaststellen van een huisvestingsverordening is een bevoegdheid van de raad. Aangezien de vaststelling van een verordening niet valt onder de uitzonderingen die in de verordening worden genoemd, volgt uit het bovenstaande dat het inleidende verzoek vatbaar is voor toelating.[6]

Voldoet het inleidende verzoek aan de vormvereisten?
Een inleidend verzoek voor agendering van een volksinitiatief is gebonden aan vormvereisten. Deze vormvereisten betreffen een titel, een samenvatting en een uitwerking. Ook moet het inleidende verzoek worden ingediend door minimaal drie en maximaal zeven initiatiefnemers die kiesgerechtigd zijn. Tot slot moet het inleidende verzoek ondersteund worden door ten minste 1.000 (duizend) ondersteuningsverklaringen van kiesgerechtigden.[7]

Het onderhavige inleidende verzoek is vergezeld van een document waarin de titel van het volksinitiatief is opgenomen, namelijk: 'Eerlijke kansen op sociale huurwoningen'. De Initiatief- en referendumcommissie is van mening dat de titel kort en duidelijk is en ook de uitwerking dekt.

[3] Artikel 5, eerste lid van de verordening
[4] Artikel 17, tiende lid van de verordening
[5] Artikel 2, eerste, derde en vierde lid van de verordening
[6] Artikel 2, vierde lid van de verordening
[7] Artikel 17, eerste, tweede en vierde lid van de verordening

Het document dat bij het voornoemde inleidende verzoek is ingediend bevat een samenvatting en een uitwerking. De Initiatief- en referendumcommissie heeft vastgesteld dat zowel de samenvatting als de uitwerking minder woorden bevatten dan het maximaal aantal woorden dat in de verordening wordt genoemd. Daarmee voldoet het inleidende verzoek aan de vormvereisten die zijn vastgelegd in de verordening.

Het onderhavige inleidende verzoek is door vijf initiatiefnemers ingediend onder opgave van naam, adres, woonplaats en geboortedatum. Hiermee voldoet het aan de gestelde eis in de verordening van minimaal drie en maximaal zeven initiatiefnemers.[8] Daarnaast heeft de Initiatief- en referendumcommissie de mededeling ontvangen dat alle initiatiefnemers kiesgerechtigd zijn.

Op grond hiervan constateert de Initiatief- en referendumcommissie geen belemmeringen ten aanzien van het beslissen op het inleidende verzoek.

Voor wat betreft de ondersteuningsverklaringen bepaalt de verordening dat deze worden ingediend op een door de raad verstrekt formulier en dat de raad voor de vaststelling van de geldigheid van de ondersteuningsverklaringen gebruik mag maken van een steekproef.[9]

De Initiatief- en referendumcommissie heeft geconstateerd dat op 28 mei 2025 om 09:00 uur een ondersteuningsformulier via de gemeentelijke website beschikbaar is gesteld. Verder heeft de Initatief- en referendumcommissie een proces-verbaal ontvangen waaruit blijkt dat in de periode van 28 mei 2025 om 09:00 uur tot zondag 1 juni om 18:45 uur er voldoende geldige ondersteuningsverklaringen zijn ontvangen. Daarbij merkt de Initiatief- en referendumcommissie op dat hierbij geen gebruik is gemaakt van een steekproef maar dat alle ingediende ondersteuningsverklaringen op geldigheid zijn gecontroleerd. Daarmee is voor de Initiatief- en referendumcommissie vast komen te staan dat dit inleidend verzoek voldoende wordt ondersteund.

[8] Artikel 17, eerste lid van de verordening
[9] Artikel 17, zevende en achtste lid van de verordening

2 Procedure volksinitiatief

Procedure

De verordening onderscheidt in de procedure van het volksinitiatief verschillende fasen, namelijk:

I. Fase van het toelaten
   In deze fase controleert de raad op basis van een advies van de Initiatief- en referendumcommissie of een inleidend verzoek ontvankelijk is. Daartoe wordt gekeken of er voldaan is aan een aantal vormvereisten en of er voldoende ondersteuningsverklaringen zijn.[10]
II. Fase van het al dan niet goedkeuren
   In deze fase neemt besluit de raad een besluit over het volksinitiatief en zijn er drie opties:
   a) 'goedkeuren'
   b) 'niet goedkeuren'
   c) 'compromis'.[11]
III. Fase van een eventueel referendum
   Deze fase behoeft op dit moment geen nadere toelichting. Wel wijst de Initiatief- en referendumcommissie erop dat de eerstvolgende periodieke verkiezingen op 18 maart 2026 worden gehouden. Mocht het komen tot een referendum over het volksinitiatief Eerlijke kansen op sociale huurwoningen, dan zijn de termijnen – gelet op de ook in de verordening vastgelegde wenselijkheid van het laten samenvallen van referenda met periodieke verkiezingen - vrij krap. Ten overvloede: het combineren van een referendum met de tussentijdse verkiezingen voor de Tweede Kamer op 29 oktober 2025 is alleen al gelet op de termijnen die in de verordening zijn vastgelegd niet mogelijk.

Nadere toelichting op fase II

In het navolgende wordt ingegaan op de drie opties bij fase II. Bij alle drie de opties geldt dat de Initiatief- en referendumcommissie op grond van de verordening geen adviserende taak heeft. Dat laat onverlet dat – gevraagd of ongevraagd – advisering in sommige gevallen van nut zou kunnen zijn.

Ad a) 'Goedkeuren'

De raad stemt in met het voorstel van de initiatiefnemers. De initiatiefnemers hebben bereikt wat zij wilden en daarmee eindigt de procedure van het volksinitiatief.[12]

Ad b) 'Niet goedkeuren'

Hiermee opent de raad voor de initiatiefnemers de mogelijkheid om een referendumverzoek in te dienen.[13]

Ad c) 'Compromis'

Volgens de verordening kan de raad besluiten een afvaardiging samen te stellen om met de initiatiefnemers tot een compromis te komen.[14] Deze optie is niet nader uitgewerkt, maar gewaakt

[10] Artikel 17, tiende lid van de verordening
[11] Artikel 18, eerste lid van de verordening
[12] Artikel 18, eerste lid van de verordening
[13] Artikel 18, vierde lid van de verordening

moet worden voor vertraging. De verordening stelt geen nadere regels aan dit scenario. In theorie zou dit scenario tot gevolg kunnen hebben dat de facto de besluitvorming over het volksinitiatief voor onbepaalde tijd kan worden aangehouden. Dit is zowel voor de initiatiefnemers als voor de raad niet wenselijk. Wanneer de raad met de initiatiefnemers een compromis wil bereiken dan is het naar het oordeel van de Initiatief- en referendumcommissie wenselijk dat het bijbehorende tijdpad duidelijk en concreet is. De initiatief- en referendumcommissie acht hierbij een tijdpad van maximaal twee maanden redelijk. Op deze wijze wordt op een respectvolle wijze recht gedaan aan de positie van de initiatiefnemers en de raad in dit proces.

De verordening stelt weliswaar geen termijn, maar de Initiatief- en referendumcommissie gaat ervan uit dat de compromis-optie alleen gebruikt wordt als er een realistisch zicht is op overeenstemming. Is dat er niet, dan is het fair tegenover de initiatiefnemers om te schakelen naar optie b, de niet-goedkeuring. De initiatiefnemers hebben bij het mislukken van de gesprekken de mogelijkheid om een definitief referendumverzoek in te dienen.

[14] Artikel 18, eerste lid van de verordening